

A. STACHOWIAK, S. CWOJDZIŃSKI, A. IHNATOWICZ, J. PACUŁA, Š. MRÁZOVÁ, D. SKÁCELOVÁ, J. OTAVA, V. PECINA, M. REJCHRT, Z. SKÁCELOVÁ & J. VEČEŘA – **Geostrada sudecka. Przewodnik geologiczno-turystyczny / Geotrasa sudetská. Geologicko-turistický průvodce / Sudetes Georoute. Geological-Tourist Guidebook.** Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Česká geologická služba, Warszawa–Praga, 2013, 225 str., słowniczek, spis literatury, współrzędne GPS atrakcji geoturystycznych, fot. kolor

Rok 2013 przyniósł niezwykle ciekawą pozycję literatury geoturystycznej dotyczącą Sudetów. Książkę tym bardziej interesującą, że omówiona jest w niej geologia niemal całych Sudetów, zarówno tych polskich, jak i czeskich. To pierwsza tego typu publikacja wydana przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy we współpracy z czeską służbą geologiczną. Jest warta uwagi również z tego względu, że ukazała się jednocześnie w trzech językach – polskim, czeskim i angielskim. Rozszerza to znacznie krąg osób mogących wykorzystywać recenzowany przewodnik. To dobry przykład współpracy transgranicznej czeskiej i polskiej służby geologicznej, wychodzącej naprzeciw oczekiwaniom Unii Europejskiej. Dzięki temu przygotowanie i wydanie tej pozycji mogło być współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i realizowane w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej. Jedenastoosobowy zespół polskich i czeskich geologów pracujących w Sudetach i realizujących cały projekt zapewnił wysoki poziom merytoryczny książki.

Przewodnik składa się ze słowa wprowadzającego od Autorów, wstępu, trzech części oraz słowniczka, spisu wykorzystanej literatury i wykazu współrzędnych GPS (ważne dla osób niezających Sudetów!) atrakcji geoturystycznych. Na wewnętrznej, rozkładanej stronie tytułowej okładki znajduje się mapa obrazująca rozmieszczenie tablic z informacjami o obiektach geoturystycznych, natomiast na wewnętrznej stronie tylnej okładki, również rozkładanej – tabela korelacyjna utworów, z których zbudowane są różne jednostki Sudetów. Uwagę przyciąga piękne zdjęcie na okładce książki – inne w każdej wersji językowej.

Po wstępnych informacjach następują trzy właściwe części przewodnika, dotyczące fragmentów Sudetów Wschodnich, Środkowych i Zachodnich znajdujących się w sąsiedztwie geostrady – trasy liczącej ok. 600 km, wzdłuż (lub w pobliskim sąsiedztwie) której znajdują się interesujące z geologicznego i geoturystycznego punktu widzenia obiekty. Każda z nich opatrzona jest informacjami o budowie geologicznej, po których następuje opis poszczególnych punktów, a każdy z nich ilustrowany jest zdjęciem, oddającym cechy geologicznego określonego obiektu. Pod względem edytorskim jest to piękny przewodnik, który z pewnością zainteresuje turystę pragnącego poznać elementy historii geologicznej Sudetów.

Książka ma jednak podstawową wadę – nie można jej kupić. Powstaje więc pytanie: dla kogo i po co ta wartościowa pozycja została wydrukowana? Nie ma żadnej sieci, która mogłaby zapewnić jej szeroką dystrybucję! Czy rzeczywiście takie wydawnictwo musi być rozdawane za darmo? Można zrozumieć, że pozycja, której wydanie było współfinansowane przez UE, nie może przynosić zysków. Ale przecież może przynajmniej w części zwrócić poniesione koszty, a uzyskane ze sprzedaży kwoty mogą

być przekazane z powrotem do ogólnej kasy UE, by finansować inne przedsięwzięcia! Ta uwaga oczywiście nie dotyczy tylko tej książki, ale i innych, zalegających w magazynach lub rozdanych nie zawsze właściwym adresatom. Nie pomoże dostępność na stronie internetowej. Wiele osób chciałoby po prostu mieć ten piękny przewodnik! A to okazuje się niemożliwe.

Piszący te słowa ma jednak kilka uwag do polskiej wersji przewodnika, odnoszących się do strony zarówno edytorskiej, jak i geologicznej. Po pierwsze, pewne zdziwienie mogą budzić tytuły rozdziałów „Budowa geologiczna geostrady zachodnio-sudeckiej (środkowsudeckiej, wschodniosudeckiej)”. Geostrada wszak jest elementem liniowym. Czyż nie byłoby właściwsze zatytułowanie rozdziałów „Budowa geologiczna Sudetów Zachodnich (Środkowych, Wschodnich)”? Opis w każdym z nich dotyczy bowiem tych właśnie części Sudetów, chociaż trzeba przyznać, że nie wszystkie ich jednostki są omawiane. Można zrozumieć, że Autorzy nawet w nazewnictwie rozdziału chcieli uczynić przewodnik bardziej atrakcyjnym, aby tytuły nie odstraszały przeciętnego turysty.

Druga uwaga związana jest ze sprawą, jak się wydaje, znacznie ważniejszą, mianowicie z nagminnym mieszanym jednostek geochronologicznych i chronostratygraficznych. Stąd też nieustannie możemy się dowiedzieć, że określone wydarzenia nastąpiły w górnej czy dolnej części jakiegoś okresu, zamiast we wcześniejszej lub później. A już na pewno nie powinno się pisać, że coś się wydarzyło w czerwonym spągowcu lub w cechszynie. Dla laika to błędy zapewne niedostrzegalne, dla geologa jednak znaczne. Odpowiedzialność za nie obarcza w równym stopniu Autorów i Redaktora przewodnika.

Na marginesie tych uwag nasuwa się też spostrzeżenie, że Autorzy nie potrafili sobie poradzić z relacjami między podziałem permu używanym w międzynarodowej tabeli stratygraficznej a tym stosowanym w przewodniku. Już dużo czasu upłynęło od wprowadzenia trójdzielności permu, dlatego należałoby się do tego odnieść i wyjaśnić we wstępie przyczyny używania w przewodniku innej terminologii, a potem umiejętnie stosować właściwe sformułowania.

Kończąc zastrzeżenia, piszący te słowa chciałby zadać pytanie skierowane nie tylko do Autorów omawianego przewodnika: dlaczego niecka śródsudecka, niecka północnosudecka czy niecka opolska nazywane są depresjami? Jakie fakty nie pozwalają określić każdej z nich używanym od dawna terminem „niecka”? Wszak termin „depresja” ma raczej znaczenie morfologiczne i nie oddaje chyba wewnętrznej struktury jednostki geologicznej.

Uwagi krytyczne, niektóre zapewne dyskusyjne, w żadnym stopniu nie wpływają na wysoką ocenę przewodnika, choć Autorzy powinni się zastanowić, czy należałoby uwzględnić je w kolejnych wydaniach tej pięknej książki. Recenzowana pozycja będzie z pewnością przydatna nie tylko dla każdego turysty, który udaje się w Sudety, ale też i dla geologów na co dzień pracujących w innych regionach Polski. Zaletą książki są niewątpliwie piękne zdjęcia opisywanych obiektów przyrody nieożywionej, pozwalające na łatwą ich identyfikację w terenie.

„Gеоstrada sudecka. Przewodnik geologiczno-turystyczny” to wzorcowy przykład przewodnika geoturystycznego stworzonego w ramach współpracy transgranicznej. Bo chociaż można sobie wyobrazić, że takie wydawnictwo mogłoby zostać przygotowane tylko przez geologów polskich, to przecież udział geologów czeskich uwiarygodnia je w oczach użytkownika.

Włodzimierz Mizerski